



Representantforslag 43 S

(2009–2010)

fra stortingsrepresentantene Svein Flåtten, Øyvind Halleraker, Gunnar Gundersen, Frank Bakke Jensen, Henning Warloe og Elisabeth Røbekk Nørve

Dokument 8:43 S (2009–2010)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Svein Flåtten, Øyvind Halleraker, Gunnar Gundersen, Frank Bakke Jensen, Henning Warloe og Elisabeth Røbekk Nørve om personlig sparing og ansattes medeierskap i bedrifter

Til Stortinget

Bakgrunn

Spredning av makt og selveierdemokrati anses som viktige verdier i det norske samfunnet. Det betyr at ikke for mye kapitalmakt bør være konsentrert på for få hender, ei heller statens hånd. Det er også et ideal av hver enkelt borger skal ha muligheter til å øve innflytelse på sin egen hverdag, både privat og i arbeidslivet. Å bedre vanlige privatpersoners muligheter til sparing og arbeidstakernes muligheter for eiermessig medbestemmelse over egen bedrift vil styrke disse verdiene.

Erfaring viser at ansattes medeierskap i bedrifter har flere positive sider. Det fremgikk blant annet av Dagens Næringsliv 30. november 2009 at Veidekkes ansatte i år har handlet aksjer for nesten 60 mill. kroner i entreprenørkonsernet. 3 000 Veidekke-ansatte eier nå nesten 20 prosent av konsernet, til en samlet aksjeverdi av 1,3 mrd. kroner. Konsernsjef Terje Venold uttalte at de ansatte i 2009 har kjøpt aksjer for 58 mill. kroner, noe som er ny rekord. 5. september 2009 uttalte Venold til Dagens Næringsliv at dette er helt avgjørende for bedriftskulturen og for forståelsen for verdiskaping. Konsernet har erfaring med aksjeprogrammer for ledende ansatte fra 1960-tallet og for alle ansatte fra 1984.

Spørsmålet om det bør legges bedre til rette for ansattes medeierskap har lenge vært tema i norsk po-

litisk debatt. Representantene Jan Tore Sanner, Svein Flåtten, Linda C. Hofstad Helleland og Torbjørn Hansen fremmet 13. januar 2009 forslag for Stortinget om å legge til rette for at flere ansatte kan bli medeiere i egen bedrift (Dokument nr. 8:27 (2008–2009)). Regjeringspartiene Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet gikk imot forslaget da det ble behandlet i Stortinget 2. april 2009, jf. Innst. S. nr. 179 (2008–2009). Til Dagens Næringsliv 4. september 2009 uttalte nåværende statsråd Audun Lysbakken, da som nestleder i Sosialistisk Venstreparti, at Sosialistisk Venstreparti vil gjøre arbeiderstyrte bedrifter til en kampsak i en ny rød-grønn regjering. Audun Lysbakken uttalte videre:

"Vår visjon er at arbeidsstyrte bedrifter skal bli et stort innslag i norsk næringsliv."

Det fremgikk videre at Sosialistisk Venstreparti vil ha en utredning som skal foreslå tiltak som vil gjøre det lettere for ansatte å overta og styre sin egen arbeidsplass. Ifølge Audun Lysbakken var målet å skape en ny selskapsform, foreløpig døpt "Demokratisk selskap" (DS). I den såkalte Soria Moria II-erklæringen står følgende:

"Regjeringen vil bidra til økt eierskap basert på samvirke og bedrifter eiet av de ansatte."

Forslagsstillerne registrerer at det nå ser ut til å være vilje i regjeringen Stoltenberg II til å se på ansattes muligheter til å bli medeier i sin egen bedrift, selv om det hersker usikkerhet rundt hvilke endringer Regjeringen og regjeringspartiene vil gjøre i det gjeldende regelverket. Imidlertid er det vanskelig å forstå statsråden og Soria Moria II-erklæringen på annen måte enn at større grad av ansattes medeierskap er ønsket.

Forslagsstillerne mener erfaringer tilsier at skattemessige tiltak er en effektiv måte å stimulere ansatte

til medeierskap på. Videre mener forslagsstillerne at medeierskap, stimulert blant annet ved en gunstig skattefri rabatt, bidrar til å oppnå samfunnsmessig ønskede virkninger som maktspredning og medeierdemokrati.

Overskuddsdeling og medeierskap er i mange land direkte stimulert gjennom lovgivning og skattefordeler. I en utredning utført på oppdrag fra Høyres stortingsgruppe så Stortingets utredningsseksjon på hvordan ordninger for ansattes medeierskap blir stimulert i et utvalg av europeiske land. Blant annet har land som Storbritannia, Frankrike, Belgia og Danmark satt beskattningstidspunktet ved salg, og dette beskattes kun som kapitalskatt. Dette fungerer positivt ved å kompensere for noe av risikoen ansatte tar ved å involvere seg i aksjemarkedet. I Storbritannia blir bedre ordninger (for alle ansatte) og individuelle ordninger stimulert økonomisk, blant annet ved at beløpsgrensene som det opereres med, er langt høyere enn i Norge. I Spania kan ansatte få skattefradrag ved salg av aksjer med opp til 40 prosent av meravkastningen.

Forskning tyder på at ansattes medeierskap har et stort potensial når det gjelder å styrke de ansattes engasjement i og tilknytning til bedriften, selv når de ansattes eierandel er relativt beskjeden, jf. førsteamanuensis Bård Kuvaas fra Handelshøyskolen BI i Mandag Morgen 24/05. Forskning ved Norges Handelshøyskole viser at Norge er det landet i Europa der ordninger for ansattes medeierskap i bedriften er minst utviklet.

Den såkalte fritaksmetoden og aksjonærmodellen med skjermingsfradrag innebærer at aksjeinntekter som overstiger en risikofri avkastning etter skatt, beskattes først når de tas ut av selskapssektoren. Fritaksmetoden er forbeholdt investorer som investerer gjennom aksjeselskap. For folk flest er det å opprette et eget aksjeselskap for spareformål urealistisk. Et aksjeselskap fordrer minimum 100 000 kroner i egenkapital, samt årlige minimumskostnader for regnskap og revisjon på mellom 10 000 og 20 000 kroner. Aksjeselskaper er dessuten pålagt en rekke forpliktelser knyttet til registrering, rapportering osv., som for vanlige sparere fremstår som et betydelig hinder.

Fritaksmetoden anses å ha flere fordeler, ved at den legger til rette for redusert risiko og høyere avkastning. Dette er fordeler også småsparere bør få ta del i. I dag hemmes småsparere i å fullt ut ta del i den veldokumenterte meravkastningen som langsiktig sparing i aksjemarkedene gir. I tillegg til de positive virkningene for den enkelte småsparere vil økte investeringer være positivt for norsk næringsliv som sådan. Blant annet fremhevet arbeidsgruppen at forslaget vil gi bedre og sunnere privat- og samfunnsøkonomiske investeringsbeslutninger. En vil se en mer optimal samfunnsmessig kapitallokering, gjennom

fjerning av innlåsingeffekter og økt reinvestering av utbytter og realiserte salgsgvinster. Økt samlet sparing vil dempe presset på økonomien i dårlige tider. Et resultat vil trolig også være bedre kapitalinngang i førstehåndsmarkedet og økt likviditet i andrehåndsmarkedet.

En arbeidsgruppe som har bestått av representanter fra Oslo Børs, Aksjonærforeningen og Verdipapirsentralen (VPS), forsterket med ekstern kompetanse, konkluderer i et dokument av 17. juni 2009 med at:

"Vår konklusjon er at personlige sparere bør få anledning til å benytte fritaksmetoden uten å måtte opprette et eget investeringsselskap. Det vil ikke bare gjeninnføre likebehandling av selskapsaksjonærer og personlige sparere, men også få en rekke positive samfunnsmessige konsekvenser til tross for marginal innvirkning på skatteprovenyet. Vi viser dessuten til at en utvidelse kan gjennomføres fullt ut innenfor dagens inntektsskattesystem og ved bruk av aksjemarkedets eksisterende infrastruktur."

I dokumentet ble det redegjort for KLAS (Konti for Langsiktig Aksjesparing) som mulig modell for hvordan personlige sparere kan nyttiggjøre seg fritaksmetoden. KLAS er en lukket innretning som består av en dedikert bankkonto med en tilhørende verdipapirkonto i et lukket system uten aksjekapital og uten formkrav knyttet til foretaksregister, regnskapsavleggelse, revisjonsplikt og annet. Hver innretning gis et identifikasjonsnummer som muliggjør en skattemessig adskillelse fra sparerens eventuelle øvrige verdipapirinnhav. Fritaksmetoden vil komme til anvendelse som for aksjeselskaper, noe som vil si at sparerer ikke betaler skatt på gevinst eller utbytte før beløpet tas ut av KLAS. Spareren vil på denne måten ha mulighet til å reinvestere midlene ved å kjøpe nye verdipapirer, uten å betale skatt på gevinsten i denne omgang. Administrasjon og rapportering besørger av en kontofører, typisk sparerens aksjefondsforvalter eller bank. Dersom KLAS oppløses og sparerer har realisert et tap, vil sparerer få fradrag for tapet.

Arbeidsgruppen har analysert hvorvidt en innføring av KLAS vil være i tråd med begrunnelsen for fritaksmetoden, og har kommet til at formålene med fritaksmetoden underbygger en utvidelse. Det vises også til at det å tilby sparere kostbare "snarveier" til fritaksmetoden er i ferd med å bli en lønnsom industri (norskregistrert utenlandsk foretak (NUF), fondskonti, kapitalforsikring m.m.), og at dette er produkter som heller undergraver enn styrker fritaksmetodens positive samfunnsmessige effekter.

Det ble vist til at Finansdepartementet ved innføringen av fritaksmetoden anslo, under stor usikkerhet, et proveny tap i størrelsesorden 500 mill. kroner. Rapporten viser til anslag som tyder på at man ligger godt under dette. Det sies blant annet:

"Dersom alle personlige aksjonærer oppretter KLAS og hver utbyttekrone beholdes innenfor det lukkede systemet vil det med andre ord innebære et provenytnap på ca 300 millioner kroner for 2008. Et mer realistisk scenario er at halvparten av utbyttekronene beholdes innenfor systemet og at deltakerprosenten reduseres til 25. Det innebærer at provenytapet reduseres til 38 millioner kroner."

Forslag

Forslagsstillerne vil på denne bakgrunn fremme følgende

f o r s l a g :

I

Stortinget ber Regjeringen i løpet av våren 2010 fremme en sak for Stortinget om hvilke tiltak som kan iverksettes for å bidra til at flere ansatte blir medeiere i egen bedrift, herunder en vurdering av de erfa-

ringer som er høstet i land som har gunstig regelverk for ansatte som vil kjøpe aksjer i egen bedrift.

II

Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til en opptrapping av den skattefrie rabatten ved ansattes kjøp av aksjer i egen bedrift, samt en vurdering av å flytte beskatningstidspunktet for fordelene ved kjøp av rabatterte aksjer fra kjøpstidspunktet til salgstidspunktet.

III

Stortinget ber Regjeringen i løpet av våren 2010 fremme en sak for Stortinget som redegjør for Konti for Langsiktig Aksjesparing (KLAS) og fremme forslag for Stortinget om en spareinnretning som gir personlige sparere mulighet til å nyttiggjøre seg fritaksmetoden, og å investere i norsk næringsliv, uten å måtte opprette egne investeringsselskap.

14. januar 2010

